

İnebahtı Muharebesi'nde Toskana Kadırgaları

The Tuscan Galleys at the Battle of Lepanto

Mikail Acıpınar*

*Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü, İzmir, Türkiye

ORCID: M.A. 0000-0002-2924-5293

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Mikail Acıpınar,
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri
Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü, İzmir, Türkiye
E-posta/E-mail: mikail.acipinar@ikc.edu.tr

Başvuru/Submitted: 18.12.2021

Revizyon Talebi/Revision Requested:
31.01.2022

Son Revizyon/Last Revision Received:
17.02.2022

Kabul/Accepted: 16.02.2022

Atıf/Citation:

Acıpınar, Mikail. "İnebahtı Muharebesi'nde
Toskana Kadırgaları." *Tarih Dergisi - Turkish Journal
of History*, 76 (2022): 113-125.
<https://doi.org/10.26650/iutd.202206>

Öz

Akdeniz tarihinde yeni bir döneme işaret eden İnebahtı Muharebesi hem Osmanlılar hem de Hıristiyan ülkeler için sonraki yıllarda Akdeniz'de yaşanacak gelişmeleri etkileyen önemli bir tarihi olay olarak görülür. Öyle ki teknolojik ve psikolojik yönleriyle de bir dönüm noktası olarak telakki edilmektedir. Osmanlı karşıtı bu savaşa katılan devletlerden biri de Toskana Grandukalığı idi. Toskana kadırgalarının Papalık sancağı altında savaşa katılımı, Floransa arşivlerinde ve diğer kaynaklarda çeşitli tarihi kayıtların ortaya çıkmasına da yol açmıştır. Bu makale, Toskana kadırgalarının savaşta rolünü aydınlatmayı ve bir kısım Floransa arşiv kaynaklarına ve muharebe ile ilgili bilgiler içeren ikincil literatüre dayanarak Türkçe literatürde İnebahtı hakkında az bilinen bazı hususları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Anahtar sözcükler: İnebahtı, Osmanlılar, Toskana Grandukalığı, Floransa kadırgaları, Papalık

ABSTRACT

The Battle of Lepanto, which constituted a new era in Mediterranean history, is an important event that affected the subsequent developments in the Mediterranean for both the Ottomans and the Christian countries. It is also considered a turning point, due to its technological and psychological aspects. One of the states that participated in the battle against the Ottomans was the Grand Duchy of Tuscany. The participation of the Tuscan galleys in this battle (under the Papal banner) also paved the way for the emergence of miscellaneous historical records in the Florentine archives and other sources. Thus, this study investigates the role of the Tuscan galleys in this battle and reveals some lesser known issues about the Lepanto in Turkish literature, based on Florentine archival sources and secondary literature.

Keywords: Lepanto, Ottoman Empire, Grand Duchy of Tuscany, Florentine galleys, Papacy

Extended Abstract

The period between 1538 and 1571 marked the peak of Ottoman maritime power in the Mediterranean. Specifically, the superiority of the Ottoman navy, which began with the Turkish victory at Prevesa, secured the eastern Mediterranean for the Ottoman Empire within this period. However, the Ottoman naval activities and conquests from Prevesa to Cyprus ended with another major battle of the 16th century, at Lepanto. The victory of Christian powers called the Holy League at Lepanto has long been considered one of the decisive naval battles in the Mediterranean. It has also been given a special place in the history of the Mediterranean and Europe.

Since a large number of Christian fleets, mainly composed of ships from Venice, Spain and the Papacy, participated in the Holy League, the event achieved religious significance by all of Catholic Europe. However, one of these fleets in the Holy League, consisting of a number of galleys and smaller vessels belonged to the Grand Duke of Tuscany, who had been struggling to remove the Spanish monarchy over Florence. The 12 galleys of Tuscany, five of which belonged to the Knights of St. Stephen, created in 1561 by Cosimo I de' Medici, the first Grand Duke of Tuscany, were hired by the then Pope and commanded by Marcantonio Colonna, a Papal admiral. The main goal of Cosimo I was to take part in the anti-Ottoman struggles as an independent state, gain a place in the internal politics of Italy and play in active role on the Mediterranean scene.

On the other hand, the participation of the Order of St. Stephen in the siege of Malta, in 1565, which resulted in the defeat of Ottoman navy, prompted the sultan's harsh reaction. On 1 May, 1566, the Ottoman Sultan ordered the deportation of all Florentine residents in the empire, after which diplomatic relations were broken off between the two countries. Moreover, the anti-Ottoman activities of the order and the participation of the Tuscan galleys at Lepanto worsened the situation.

Prior to the battle, despite Spain's opposition, the Pope's approval of Florence as the Grand Duchy in 1569, had caused a minor crisis. However, the Ottoman expedition to Cyprus, offered a new opportunity to the Medici to overcome this crisis, by offering their galleys to the Pope. This action by the Papacy paved the way for this newly formed state to participate in the Battle of Lepanto. Meanwhile, despite King Philip II's objections, Pope Pius V had granted Cosimo the title of Grand Duke of Tuscany in 1569. Specifically, until the very last moment, King Philip II and Emperor Maximilian II opposed Cosimo I de' Medici's participation in the league. However, King Philip II was eventually convinced.

One of the most important points here is that the 12 galleys rented by the Papacy from Tuscany are known as the ships of the Papal navy among modern Ottoman scholars. Despite

this designation, this information found in very few Ottoman sources. Therefore, the purpose of this study is to reveal the activities and roles of the Tuscan fleet that participated in the Battle of Lepanto under the Papal banner. Furthermore, it examines the effects of the battle on the relations between the Ottoman Empire and the Grand Duchy of Tuscany.

Giriş

7 Ekim 1571 tarihinde vuku bulan İnebahtı Deniz Muharebesi, daha sonraki yıllarda Akdeniz'de yaşanan gelişmelerin tümünün olmasa da bazılarının seyrini değiştiren ve stratejik sonuçları hâlâ sorgulanan bir olaydır¹. Son yıllarda kaleme alınan bazı çalışmalara göre ise; bu savaş Batılılara Osmanlılar karşısında sadece teknolojik ve psikolojik üstünlük kazandırmakla kalmamış, aynı zamanda Hıristiyan Batı'yı Müslüman Osmanlı medeniyetinin tehdidinden kurtaracak yolu da açmıştır². İnebahtı Muharebesi, 1570'de Kıbrıs seferinin başlaması üzerine, Venedik'in teşviki ve Papalığın desteği ile başlatılan ve bir Haçlı seferine dönüşen hazırlıkların bir sonucuydu. Muharebede başta Venedik, Papalık ve İspanya olmak üzere irili ufaklı çok sayıda Hıristiyan filusunun bulunmuş olması, hadiseye tüm Katolik Avrupa tarafından dinî bir önem atfedilmesine neden olmuştur. Nitekim 1571'deki zafer, savaş sonrasındaki yıllarda ve müteakip yüzyıl boyunca, özellikle savaşa katılan Batılı ülkelerin kroniklerinde, şiirlerinde, tablolarında ve fresklerinde kendisine hususi bir yer bulmuştur³.

Zaferin duyulmasıyla birlikte Avrupa'nın farklı bölgelerinde görülen kutlamaların ve etkinliklerin yaşandığı bir diğer merkez ise Floransa idi⁴. Zira ittifak donanmasına destek

- 1 Fernand Braudel, *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, C. II, İstanbul 1990, s. 303-304.
- 2 Bu hususta en dikkat çekici güncel çalışma Capponi'ye aittir (Niccolò Capponi, *Victory of the West: The Great Christian-Muslim Clash at the Battle of Lepanto*, Da Capo Press 2007). Capponi, çalışmasını çok sayıda yayımlanmış ve yayımlanmamış birincil kaynaklar ile ikincil literatüre dayandırmakla birlikte, eserinde kullandığı başlık aslında kendisini, son zamanlarda tartışılan hâkim çatışma paradigmalarından kurtaramadığını göstermektedir (Bu çatışma tezi üzerinden Batı Akdeniz'de Müslüman-Hıristiyan mücadelesini ele alan bir çalışma için bk. Andrew Hess, *Unutulmuş Sınırlar: 16. Yüzyıl Akdeniz'inde Osmanlı-İspanya Mücadelesi*, çev. Özgür Kolçak, İstanbul 2010). Capponi'nin eserinin başlığında "Hıristiyan-Müslüman Çatışması" şeklinde kendini gösteren bu duruma karşın, eserde tarihi kıymeti haiz bilgilerin varlığı inkâr edilemez. Diğer yandan yabancı literatürde Lepanto olarak anılan muharebe hakkında kaleme alınmış çok fazla çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar burada uzun uzadıya tekrarlanmayacaktır. Söz konusu hususta genel bir literatür değerlendirmesi için de bk. Capponi, *Victory of the West*, s. 367-373. İtalyan yazar Alessandro Barbero ise Türkçe baskı için kaleme aldığı önsözde, çalışmasında "ideolojik yorumlara ve uygurluklar çatışması propagandasına yer verilmediğini" vurgular (Eserin Türkçe tercümesi için bk. Alessandro Barbero, *İnebahtı: Üç İmparatorluğun Savaşı*, çev. Erdal Turan, İstanbul 2017). Eserde İnebahtı Muharebesi'nin öncesinde yaşanan diplomatik girişimlerden, gemi teknolojileri ve savaş taktiklerine kadar uzanan tafsilatlı bilgiler mevcuttur. Öte yandan Osmanlı tarih yazımında Singin Donanma Savaşı adıyla bilinen bu muharebe İdris Bostan tarafından, Katolik Hıristiyan dünyasının son büyük Haçlı seferi ve kalıcı sonuçları olmayan geçici bir zafer şeklinde nitelendirilmektedir (İdris Bostan, "İnebahtı Deniz Savaşı", *DİA*, C. XXII, s. 287-289). Son yıllarda, savaşın öncesi ve sonrasını da ele almak kaydıyla, Türkiye'de de bu konuyu merkeze alan çalışmalar yapılmıştır. Mesela bk. Hüseyin Serdar Tabakoğlu, *Akdeniz'de Savaş: Osmanlı-İspanya Mücadelesi*, İstanbul 2019; Bülent Arı, *Akdeniz'de İki Süper Gücün Hâkimiyet Mücadelesi: İspanya ve Osmanlı, Kıbrıs Fethi-İnebahtı-Armada*, Ankara 2019.
- 3 Bu husus için bk. *Lepanto and Beyond: Images of Religious Alterity from Genoa and the Christian Mediterranean*, eds. Laura Stagno-Borja Franco Llopis, Leuven University Press 2021; Rick Scorza, "Vasari's Lepanto Frescoes: Apparati, Medals, Prints and the Celebration of Victory", *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, Vol. 75 (2012), s. 141-200.
- 4 Jacopo Ligozzi'nin tarikat şövalyelerini esir aldıkları Osmanlı askerleriyle birlikte İnebahtı Muharebesi'nden dönerken gösteren resmin bulunduğu Pisa'daki Şövalyeler Kilisesi aynı zamanda Uluç Ali Paşa'ya ait olduğu ileri sürülen görkemli bir Osmanlı sancağına da ev sahipliği yapmaktadır. Diğer yandan, sancağın Ali Paşa'ya ait olup olmadığına dair güvenilir tarihi kayıtlara dayanmayan bu iddia, aslında Toskana yönetiminin İnebahtı zaferinde kendilerine biçtiği rolün sembolik bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Sancağın bir görseli için bk. Gino Guarnieri, *I Cavalieri di Santo Stefano*, Pisa 1960, s. 96.

veren bu filolardan birisi de son yıllarda İspanyol güdümünden kurtulma mücadelesi veren ve bağımsız bir devlet görüntüsü ile Osmanlı karşıtı mücadelelerde yer alarak, İtalya'nın dâhili siyasetinde ve daha kapsamlı olarak Akdeniz sahnesinde kendisine yer edinmeye çalışan Mediciler Toskanası olmuştur. Medicilerin sahip oldukları devlet donanması ve Şövalye tarikatına ait filosu, bu tarihe kadar daha ziyade İspanya kralının yörüngesinde faaliyetlerde bulunmuştu. 1565 yılında Osmanlılara karşı Malta'da Haçlılar safında mücadele eden Toskana askerleri ve tarikat şövalyeleri, zaten kötü olan iki devlet arasındaki ilişkileri bir daha onarılamayacak şekilde zedelemişti. Kuşatmanın ardından Osmanlı ülkesi ile ticari ilişkileri tamamen kopan Floransa Dukası, artık Akdeniz'deki politikasını Osmanlı karşıtı faaliyetler çerçevesinde şekillendirecekti. Öte yandan, İnebahtı Muharebesi'nin hemen öncesinde Papalığın, İspanya'nın muhalefetine rağmen, farklı bir siyasi teşekkül olarak tanınmak isteyen Floransa Dukalığını 1569'da Büyük Dukalık (*Granducato*) olarak tasdik etmesi küçük çaplı siyasi bir krize neden olmuş, fakat Osmanlıların Kıbrıs seferi, bu krizin aşılması için Medicilere yeni bir fırsat sunmuştur. Papalığın Toskana Grandukalığına ait gemileri kiralaması ve bunları Papalık donanma amiralinin emrine vermesi, bu yeni siyasi teşekkülün İnebahtı Muharebesi'ne katılmasının da önünü açmıştır⁵.

Bu noktada vurgulanması gereken en mühim hususlardan biri, modern Osmanlı tarih çalışmalarında, Papalığın Floransa'dan kiralayıp kendi donanmasına dâhil ettiği gemilerin Papalık donanmasına ait gemiler olarak bilinmesidir. Bu nedenle, Toskana Grandukası I. Cosimo'nun, bir kısmı Santo Stefano Şövalyeleri Tarikatı'na ait olan ve toplamda on iki kadırgadan müteşekkil bir filo kurduğunu ve bunları Papa'nın hizmetine verdiğini çok az çalışma zikreder. Bu noktadan hareketle, seferde kendi gemileri ve mürettebatı ile yer alan Toskanalıların gerek muharebe esnasındaki ve gerekse sonrasındaki faaliyetleri, olay hakkında teferruatlı malumat içeren belgelerin teraküm etmesini sağlamıştır⁶. Bütün bu hususlar dikkate alındığında, seferin tüm aşamalarına ait diplomatik yazışmaları yürüten idareciler ve muharebede yer alan Toskanalıların kaleminden çıkmış olan yazışmalar, muharebenin Floransa kaynakları açısından da değerlendirilmesine imkân vermektedir⁷.

5 Marco Gemignani, "The Navies of the Medici: The Florentine Navy and Navy of the Sacred Military Order of St. Stephen, 1547-1648", *War at Sea in the Middle Ages and the Renaissance*, ed. John B. Hattendorf and Richard W. Unger, Woodbridge 2003, s. 177.

6 Floransa Devlet Arşivi'nde yer alan söz konusu mektup, rapor, yıllık ve vakayiname niteliğindeki bu kaynaklardan belli başlıları çeşitli çalışmalarda kullanılmıştır. Bilhassa Carte Strozzi (No 145/I) serisinde yer alan yazışmalar ile aynı arşivde bulunan Francesco Settimanni'nin "*Diario Fiorentino*" olarak bilinen elyazması kroniğinin İnebahtı hakkında verdiği bilgiler Guarnieri tarafından etraflıca kullanılmıştır. Bunun için bk. Guarnieri, *a.g.e.*, s. 100-104; Settimanni'nin İnebahtı ile ilgili verdiği bilgiler için ayrıca bk. *a.g.e.*, s. 291-296.

7 Resmî bir görevli olmasa da, İnebahtı Muharebesi'ne Toskana gemilerinden San Giovanni kadırgasında kürek mahkûmu olarak şahitlik eden Aurelio Scetti'nin Toskana hükümdarına sunduğu günlüğü, gerek naklettiği bilgiler gerekse içerdiği ayrıntılar münasebetiyle oldukça dikkat çekicidir. Luigi Monga tarafından 1999 yılında önce İtalyanca 2004'de ise İngilizce olarak yayınlanan günlüğe, Toskana gemilerinin ana üslerinden itibaren izledikleri tüm rotalarda ve muharebe esnasında yaşananları ayrıntılarıyla anlatılır. Bilhassa belli başlı Osmanlı kumandanları ve onların muharebe esnasındaki manevraları hakkında verdiği bazı bilgileri başka tarihi kayıtlarda bulmak mümkün değil gibidir. Günlük için bk. Luigi Monga, *The Journal of Aurelio Scetti: A Florentine Galley Slave at Lepanto (1565-1577)*, Arizona Center for Medieval and Renaissance Studies, 2004.

Bu münasebetle makalede, Toskana kadırgalarının İnebahtı'ya katılmaları ve muharebede oynadıkları rol hakkında bilgi verilecek, bu suretle Türkçe literatürde İnebahtı ile ilgili az bilinen bazı hususlara dikkat çekilecektir.

Toskana-Papalık-İspanya Üçgeninde İnebahtı Diplomasisi

Floransa ile İspanya arasındaki erken tarihli siyasi münasebetler, Medici hükümetinin Floransa'da idareyi yeniden ele alması için İspanya'nın askeri destek vermesi ile yoğunluk kazanır. İspanya kralı II. Felipe'nin 1557 yılında Siena şehrini tımar olarak Floransa Dukası I. Cosimo'ya bahşetmesinin akabinde yapılan antlaşmada yer alan, İspanya donanmasının ihtiyaç duyması durumunda Medicilerin tam donanımlı gemilerle kendilerine yardım edecekleri şeklindeki madde, aslında Floransa Dukalığının Habsburgların Akdeniz savunma sistemine katılması anlamına geliyordu. Dahası söz konusu madde, Floransa'nın gerek dış politikada gerekse askerî faaliyetlerde artık tamamen İspanya'ya tâbi olduğunu kabul etmesinden başka bir şey değildi. Böylece Floransa Dukalığı, Türklere karşı İspanya-Ceneviz safında savaşmaya başlamış oldu⁸. İspanyol Monarşisinin İtalya ve Floransa üzerindeki bunaltıcı baskısından kurtulmanın yollarını arayan I. Cosimo, hem ülkesinin bağımsızlığını geri kazanmakta hem de Santo Stefano Şövalyeleri Tarikatı'nın tesis edilmesinde Papanın desteğini temin etmeyi hedefliyordu. Böylece İspanya'ya rağmen Akdeniz'de daha bağımsız bir askerî politika takip edebilecekti⁹.

Bu münasebetle, İnebahtı öncesindeki yıllarda Livorno ve Pisa tersanelerinde gemi inşasına hız verilmişti. Öte yandan Floransa yönetimi, II. Felipe'nin tarikatın hizmetleri karşılığında yapmayı taahhüt ettiği ödemeyi yapmaması üzerine İspanya ile olan antlaşmayı feshetmişti¹⁰. İspanya sarayına yazılan mektuplar ve gönderilen raporlardan anlaşıldığı kadarıyla, bu gelişmelere rağmen Medici hükümdarı Osmanlılara karşı savaşta yer alarak Akdeniz sahnesinde adından söz ettirmek istiyordu. Bunu yaparken de son ana kadar İspanya'nın onayını alma isteği öne çıkıyordu¹¹. Hatta bu konuda ne kadar istekli olduğunu göstermek için Osmanlı donanması hakkında topladıkları istihbaratı derhal İspanya Kralı ile Papalığa ulaştırıyordu. Osmanlıların Kıbrıs'a yönelik hazırlıkları hakkında II. Felipe'ye daha 1569'da ayrıntılı raporlar sunan Grandukanın en önemli kaynağı ise, esaretten kurtardığı Metello Caracciolo adındaki hizmetkârıydı. Caracciolo, Napoli'de bulunan babasını ziyarete gittiği sırada, Turgut Reis'in komutasındaki korsanlar tarafından esir edilerek İstanbul'a getirilmiş ve burada yıllarca esaret hayatı yaşamıştı. Turgut Reis'in esirleri arasına katılan Caracciolo, onun ölümünden sonra ise padişahın esirlerine dâhil edilmişti¹². İstanbul

8 Marcella Aglietti, "La partecipazione delle galere Toscane alla battaglia di Lepanto (1571)", *Toscana e Spagna nell'età moderna e contemporanea*, Pisa 1998, s. 60.

9 Capponi, a.g.e., s. 109-110.

10 Gemignani, a.g.m., s. 177.

11 Capponi, a.g.e., s. 168.

12 Aglietti, a.g.m., s. 126; İstanbul'daki Floransa baylosu Albertaccio degli Alberti tarafından Floransa'ya gönderilen 30 Kasım 1565 tarihli mektup, ASFi, *MdP* 518, c. 578.

zindanlarında bulunduğu süre zarfında, bir yandan Grandukaya kendisini kurtarması için mektuplar yollarken diğer yandan Türkçe öğrenmeye başlamıştı¹³. Aynı süre zarfında Türkler hakkında birçok şey öğrenmiş, Kıbrıs seferine hazırlanan Türk donanması hakkında da ayrıntılı bilgiler edinmişti. Esaretten kurtulup Floransa'ya dönünce, yaşadıklarını ve öğrendiklerini vakit kaybetmeden Grandukaya aktarmıştı. Granduka, elde ettiği bu bilgiler üzerine Caracciolo'nun yardımıyla Türk donanmasını yakma planları bile yapmış, fakat pek iddialı olan bu planını hayata geçirememişti. Ancak Metello Caracciolo, 1571 yılındaki muharebeye Floransa gemisi Toscana'nın komutanı olarak iştirak etmişti¹⁴.

Başlangıçta II. Felipe'nin karşı çıkması ve Papa'nın isteksizliği Toskanalıların Haçlı Birliği'ne katılmasını geciktirdi. İspanya kralı II. Felipe ve Habsburg imparatoru II. Maximilian, Papanın Cosimo'ya Granduka unvanını bahşetmesine son derece öfkelenmişler ve bu unvanının yer alacağı herhangi bir belgeyi tanımayı reddetmişlerdi. Habsburglar tarafından dışlanan I. Cosimo'nun kendisine Avrupa'da uzun süre yeni müttefikler aradığı hatta Osmanlı Devleti nezdinde teşebbüslerde bulunarak Joseph Nassi ile de iletişime geçtiği iddia edilmiştir¹⁵. Gerek İspanyol kralı ile yaşanan gerginlik gerekse Papanın bir filo arayışında olması, aradığı fırsatı Toskana hükümetinin ayağına getirdi. Dahası, Toskana gemilerinin Papa tarafından bizzat talep edilmesi, Medicilerin kutsal bir amaç uğruna mücadele verdiklerini iddia etmelerine de zemin hazırladı¹⁶.

Papalık Sancağı Altında İnebahtı'da Floransalılar

Böylece Osmanlılara karşı başlatılan sefer hazırlıklarında ön safta yer alan Papa, hazırlanan donanmaya kiraladığı gemilerle destek verdi. Gemilerin kiralanmasına ilişkin Papa ile Granduka arasında yapılan antlaşmaya göre, tarikat kadırgalarının da dâhil olduğu ve Papalık sancağı taşıyacak olan on iki adet Toskana gemisi Papalık amirali Marcantonio Colonna komutasına verilmişti¹⁷.

13 Granduka'ya yazdığı mektuplardan kendisinin 1565 yılından itibaren İstanbul'a getirildiği anlaşılan Caracciolo, bu sırada baylos Albertaccio degli Alberti ile de iletişime geçme fırsatı bulmuş ve ondan da yardım istemişti. 23 Kasım 1565 tarihli mektup, ASFi, *MdP 518*, c. 456; 1567 yılı Şubat ve Haziran aylarında hâlâ Grandukaya kurtarılması için mektuplar gönderiyordu. Muhtemelen birkaç yıllık esaret hayatından sonra kurtarılabildiği. ASFi, *MdP 526*, c. 419; ASFi, *MdP 529/A*, c. 639.

14 Aglietti, a.g.m., s. 126-127.

15 Braudel, a.g.e., s. 297; Aslında Nassi'nin Floransalılarla ilişkileri çok daha eskiye dayanmaktaydı. Henüz 1558 yılında I. Cosimo'ya bizzat yazdığı bir mektup bulunmaktadır. 31 Ağustos 1558 tarihli mektup, ASFi, *MdP 470A*, c. 990.

16 Capponi, a.g.e., s. 157.

17 Floransa gemilerinin ittifaka katılmaları hususunda Papa Pius ile I. Cosimo arasında vuku bulan müzakerelerin ayrıntıları için bk. Camillo Manfroni, *La marina militare del Granducato Mediceo: Parte I: La marina da guerra di Cosimo I*, Roma 1895, s. 123-126; Aglietti, a.g.m., s. 88-114. Uzun müzakerelerden sonra akdedilen antlaşmaya göre Papa'nın hizmetine verilecek olan bu kadırgaların bütün araç-gereç, cephane, silâh, top ve gerekli olan diğer şeylerle birlikte tam teşekküllü halde 1571 Nisan ayı sonuna kadar hazır hale getirilmesi kararlaştırılmıştı. Ayrıca kadırgalarda atmış kadar subay ve denizci görev yapacak olup, kendilerine hizmetleri karşılığında aylık beş yüz altın *scudi* ödenecekti. Antlaşma maddeleri için bk. Aglietti, a.g.m., s. 112-113; P. Alberto Guglielmotti, *Marcantonio Colonna alla battaglia di Lepanto*, Firenze 1862, s. 154-157; Manfroni, a.g.e., s. 127.

Aslında Papa, Osmanlı karşıtı ittifakı teşkil etmeye matuf müzakereler sırasında, vermeyi taahhüt ettiği on iki geminin temini için bir bakıma Toskana Grandukasına muhtaçtı. Venedik'ten kiralanmış gemilerle ilgili geçen sene ortaya çıkan sıkıntılar ve Cenova gemilerinin II. Felipe tarafından kullanılacak olması, V. Pius'u Toskana hükümdarına başvurmaya icbar etmişti. Gerçi bu durum I. Cosimo için bulunmaz bir fırsattı. Bir ara Toskana gemilerini kiralamak isteyen Venediklilerin önündeki en büyük engel ise iki devlet arasındaki kötü ilişkilerdi. Floransa ile Roma arasındaki yaklaşık üç ay süren müzakerelerin en önemli başlıkları; gemi başına ödenecek ücretler, gemilere komuta edecek kumandanların kimler olacağı ve yardımcı kaptanların atamaları konularından oluşuyordu. Mutabakatın sağlanmasından sonra Papalık, kiraladığı on iki geminin altısının masraflarını üstlenmiş, bunlardan her biri için aylık 500 duka, amiral gemisi içinse 750 duka ödemeyi kabul etmişti. Ancak antlaşmanın duyulması ile birlikte İspanya sarayından şiddetli itirazlar yükseldi ve Floransa'nın İspanya'yı yatıştırması pek kolay olmadı¹⁸.

Toskana gemilerinin ittifakta yer aldığına dair haberler kısa süre sonra Dubrovnik yöneticileri tarafından İstanbul'a ulaştırıldı¹⁹. Papalık donanmasında yer alan bu birliklerden zaten Osmanlı kaynakları da bahsetmektedirler. Hıristiyan donanmasındaki gemilerin sayıları ve nitelikleri hakkında bilgi vermeyen Osmanlı arşiv belgelerine mukabil Kâtip Çelebi, nispeten daha tafsilatlı bilgiler nakletmektedir. Çelebi'ye göre; Venedik, Papalık, İspanya, Malta ve Ceneviz gibi devletlerin yanı sıra, ittifaka dâhil olan *Florensiya ülkesinin dukası* da Haçlı donanmasına on adet kadırğa ve *Dukalık kapudanı* ile destek vermişti²⁰.

7 Ekim günü İnebahtı'da Osmanlı donanmasına karşı mücadele eden Haçlı donanmasındaki Floransa gemilerinden birkaç tanesi Santo Stefano Şövalyeleri Tarikatı filosundan, geri kalan kısmı ise Toskana devlet donanmasından temin edilmişti. Papalık donanması kumandanı Marcantonio Colonna da Papalık sancağı taşıyan ve Pompeo Colonna kumandasına verilen Floransa kadırgaları arasından seçilen amiral gemisindeki yerini almıştı. Colonna ile birlikte bir diğer Papalık kumandanı olan Onorato Caetani'nin komutasındaki bazı yardımcı birlikler ile subaylardan ve şövalyelerden müteşekkil mürettebatın büyük kısmı Floransalılardan oluşuyordu²¹.

Papalık filosundaki kapudane gemisi dışındaki gemi kumandanları ve gemilerin savaşta yerleşim planları hakkında da ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. Buna göre *patrona* gemisinin yönetimi Alfonso d'Appiano ile birlikte Gianpaolo Berardetti da Spoleto'ya tevdi edilmişti. Buna ilaveten Floransa filosunun geriye kalan gemilerinin kumandanları ise şu şekilde

18 Capponi, *a.g.e.*, s. 169-172; Barbero, *a.g.e.*, s. 406.

19 BOA, MD, 12, s. 123/266.

20 Kâtip Çelebi, *Tuhfetü'l-Kibâr fi Esfâri'l-Bihâr*, haz. İdris Bostan, Ankara 2008, s. 113.

21 Guarnieri, *a.g.e.*, s. 101; Gemiler için Papalık tarafından toplanan piyadelerin sayısı 1.400 olarak hesaplanmış olmakla birlikte gemilere bindirilebilen piyadelerin sayısı sadece 1.171 kişiden ibaretti. Barbero, *a.g.e.*, s. 407.

belirlenmişti: Şövalye Olgıati idaresindeki *Reina*, Alessandro Negroni komutasındaki Papalık piyade birlikleri komutanı Onorato Caetani'nin de yer aldığı *Grifona*, Antonio d'Ascoli ve Duka Ippolito Tebaldini komutasındaki *Soprana*, Metello Caracciolo komutasında bulunan *Toscana*, Baccio di Pisa komutasında *Vittoria*, Jacopo Perpignano komutasında *Pace*, Ercole Lotta komutasında *Pisana*; Tommaso de' Medici ve onunla birlikte Gian Maria Puccini komutasında *Fiorenza*, Pandolfo Strozzi komutasında *Santa Maria*, Angelo Biffoli komutasında *San Giovanni*; Fabio (veya Fulvio) Galerati komutasında *Elbicina*²² ve Marcantonio Colonna tarafından atanan Mondragone Dukası Ettore Caraffa'yla birlikte Pirro Malvezzi komutasındaki *Serena*²³.

Bu donanmaya ayrıca en az altı yelkenli savaş gemisinden oluşan küçük bir de filo eşlik ediyordu. Tarikat kadırgalarından oluşan birliğin başında Şövalye Cesare Cavaniglia bulunuyordu²⁴. I. Cosimo, donanmanın hazırlıklarını bizzat takip etmek için kış mevsimini Pisa'da geçirmişti. 8 Haziran 1571 tarihinde Livorno'dan ayrılan Toskana kadırgaları, piyadeler ve diğer askerî birlikleri almak, ayrıca kürek ve mühimmat gibi sefer tedarikini görmek üzere Papalık limanı Civitavecchia'da demir attılar. Onorato Caetani'ye göre, Civitavecchia'ya ulaşan Floransa gemileri oldukça iyi durumdaydı ve çok sayıda süvari ve şövalye ile donatılmıştı. Her bir gemide 60 denizcinin dışında 130 piyade vardı. Toskana kadırgaları çağdaşlarına göre oldukça büyüktü. Hatta Marcantonio Colonna'nın bindiği amiral gemisinde 269 kürekçi görev yapıyordu²⁵. Buradaki ikmallerini tamamladıktan ve başta Marcantonio Colonna olmak üzere diğer Papalık kumandanlarını aldıktan sonra filo, 13 Haziran'da Hıristiyan donanmasının toplanma yeri olan Napoli'ye doğru yelken açtı. Ağustos ayında Napoli'de toplanan Haçlı donanması gerekli hazırlıkları gördükten sonra Messina üzerinden Akdeniz'e açıldı²⁶. Buna karşılık Osmanlı donanması, uzun süren bir yolculuktan sonra 7 Ekim 1571'de müttefik Haçlı donanması ile karşı karşıya geldi. Öğleye doğru başlayan savaş şiddetli ve kanlı bir şekilde devam etti²⁷.

Toskana kadırgaları, Gian Andrea Doria ve Venedik gemileri amirali Agostino Barbarigo'nun güçlerinin bir parçası olarak ikiye ayrılarak Haçlı donanmasının sağ ve sol kanatlarında yer aldılar²⁸. Savaşın ilerleyen saatlerinde Osmanlılar kadar olmasa da oldukça

22 Bazı kaynak ve çalışmalarda “*Elbigina*” olarak da geçmektedir.

23 Aglietti, a.g.m., s. 129-130; Manfroni, a.g.e., s. 128-129; Guglielmotti, a.g.e., s. 159. Muharebeye iştirak eden Türk ve Hıristiyan gemileri ile gemi kaptanlarının listesi için ayrıca bk. Girolamo Catena, *Vita del gloriosissimo papa Pio V*, Roma 1587, s. 355-362; Mario Tosi, *La Società Romana dalla feudalità al patriziato (1816-1853)*, Roma 1968, s. 111.

24 Aglietti, a.g.m., s. 130.

25 Barbero, a.g.e., s. 408.

26 Aglietti, a.g.m., s. 129, 131.

27 Bostan, a.g.m., s. 288.

28 İtalyan kaynaklarına göre Toskana birlikleri mavi, yeşil, sarı ve yedek takım olmak üzere dörde ayrılan Haçlı birliklerine dağıtılmışlardı. Bunun için bk. Guglielmotti, a.g.e., s. 209; Guarnieri, a.g.e., s. 101-102; Toskana gemilerinin muharebedeki yerleşimleri için bk. Manfroni, a.g.e., s. 137.

önemli kayıplar veren Haçlı donanmasında yer alan Tommaso de' Medici komutasındaki Fiorenza tarikat kadırgası, etrafını çeviren Osmanlı kadırgaları ve tekneleri tarafından kullanılamayacak derecede hırpalanmıştı. Tommaso de' Medici oldukça ağır şekilde yaralanmış, mürettebattan birçoğu Osmanlı levendleri tarafından öldürülmüş, yalnızca on dört veya on altı kişi hayatta kalabilmişti. Enkaz haline dönen gemi akıntıya kapılmış, ancak bir müttefik gemisinin yardımı ile limana çekilebilmişti. Diğer bir Toskana gemisi San Giovanni ise Osmanlı askerlerinin top ve tüfek mermileri ile delik deşik edilmişti. Gemide görev yapan altmış kişi öldürülmüş, boğazına aldığı iki kurşunla yaralanan tarikat şövalyesi ve kumandan Angelo Biffoli'nin de dâhil olduğu yüz elli mürettebat yaralanmıştı. Geminin ikinci kaptanı Tullio da Velletri de mücadelede hayatını kaybetmiş, gemi ancak bir Venedik kadırgasının müdahalesi ile kurtulabilmişti²⁹.

Papalık donanmasında bulunan diğer bir Floransa gemisi Toscana ise çatışmaların ilerleyen saatlerinde Osmanlı askerleri tarafından pusuya düşürülmüştü. Bu sırada bazı Osmanlı askerleri karaya çıkmış, yanına aldığı birliklerle onları takip eden Metello Caracciolo da burada tuzağa düşmüştü. Elli kadar atlı ve silahlı Türk levendinin arasında kalan Floransa askerleri, kanlı bir mücadele vererek kurtulmayı başarabilmişlerdi. Savaşın en şiddetli anlarında, Hıristiyan donanmasının iki kanadına yerleştirilen tarikat gemileri Don Juan'ın zor duruma düştüğü anlarda kendisine yardıma gelmişlerdi. Kapudane ile Grifona gemisi Türklere karşı verdikleri mücadelede iki Osmanlı amiral gemisi ile Kara Hoca'nın kadırgasını mağlup etmeyi başarmış, Kara Hoca ise yaşanan çatışma esnasında hayatını kaybetmişti³⁰.

Her iki tarafın da kayıplar verdiği mücadelenin ilginç noktalarından biri ise kurtulduktan sonra Toskana elçisi olarak barış müzakerelerini yürütmek üzere 1578 yılında Osmanlı başkentine gönderilecek olan Bongiani Gianfigliuzzi'nin de Osmanlı askerlerine esir düşenler arasında bulunmasıydı³¹. İtalyan kaynaklarından anlaşıldığı kadar, Hıristiyan donanmasına en çok zarar veren Osmanlı kaptanı Uluç Ali Paşa idi. Buna göre Ali Paşa, komutasındaki filo ile on iki kadar düşman kadırgasını tahrip ederek binden fazla kişiyi öldürmüştü. Hatta Marcantonio Colonna da dâhil diğer Hıristiyan kaptanları yardım etmeselerdi Ali Paşa'nın verdiği tahribat daha da artacaktı³².

Savaş sonunda, Toskana kadırgalarından birçoğu kötü hava koşulları nedeniyle kaybedilmiş, sadece üç tanesi Livorno'ya dönebilmişti³³. Bu büyük savaşta en büyük kaybı

29 Guglielmotti, *a.g.e.*, s. 231; Guarnieri, *a.g.e.*, s. 102.; Capponi, *a.g.e.*, s. 283-283; Aglietti, *a.g.m.*, s. 134.

30 Aglietti, *a.g.m.*, s. 133-134; Barbero, *a.g.e.*, s. 588.

31 Alessandra Contini-Paola Volpini, *Istruzioni agli ambasciatori e inviati medicei in Spagna e nell' "Italia spagnola" (1536-1648)*, I-1536-1586, Firenze 2007, s. 425/not 3.

32 Guglielmotti, *a.g.e.*, s. 231.

33 Franco Angiolini, *I Cavalieri e Il Principe: L'Ordine di Santo Stefano e la Società Toscana in Età Moderna*, EDIFIR, Firenze 1996, s. 177.

190 gemisini kaybeden Osmanlı donanması yaşamış, bununla birlikte müttefik donanması sadece 15 gemisini yitirmişse de geriye kalanların birçoğu tahrip olmuştu. Ayrıca savaşta katılan birçok Hıristiyan asilzâde ve asker de hayatını kaybetmişti³⁴. Papalık amiral gemisi olarak hizmet eden Toskana gemisi ise, içinde Virginio Orsini'nin de yer aldığı yetmiş kişiyi kaybetmişti³⁵.

Toskana Grandukası İnebahtı'da elde edilen zaferden sonra, daha önce V. Pius'la yapılan antlaşmanın bir benzerini Osmanlı Devleti'ne karşı mücadelenin devam ettirilmesi adına halefi XIII. Gregory ile de imzalamıştı³⁶. Ancak bu antlaşma onlara hiçbir fayda sağlamayacaktı. Zira Osmanlı donanmasının çok kısa sürede yeniden inşa edilerek Akdeniz'e açılması, muharebenin Batılılar adına sonuçsuz kalmasına neden oldu; nitekim Osmanlı karşıtı ittifak da kısa süre sonra dağılmak durumunda kaldı. İlk olarak Venedik'in ve ardından İspanya'nın Osmanlılar nezdinde giriştiği barış müzakereleri Toskana hükümdarını bir anda hâmisiz ve gelirsiz bırakmış, bir süre sonra Floransa'nın da tıpkı Venedikliler gibi İstanbul'a bir elçilik heyeti göndermesine yol açmıştı. I. Cosimo'nun 1574 yılındaki ölümü üzerine yerine oğlu I. Francesco'nun geçmesi, yeni bir Akdeniz siyasetinin olmasa da Osmanlılarla yeni bir müzakere döneminin başlangıcını oluşturur. Aslında daha Cosimo'nun ölümünden önce İstanbul ile müzakereleri başlatma planı, onun ölümünden sonra halefi tarafından uygulamaya konuldu. Anlaşılan o ki, İnebahtı sonrası İspanya'nın bir yandan Osmanlılarla diplomatik ilişkiler tesis etmesi, öte yandan dikkatini yeniden Atlantik'e çevirmesi İspanya sarayının İtalya üzerindeki baskısının görece azalmasına neden oldu. İstanbul'la kurulan temaslar Toskana elçisi Lodovico Canacci'nin başkente gelmesi ile devam ettiyse de görüşmeler Osmanlı yönetiminin tarikat filosunun dağıtılması talebinin Floransalılar tarafından kabul edilmemesi sebebiyle sonuçsuz kaldı³⁷.

Sonuç

1571 yılı sonbaharında yaşanan muharebenin ardından Akdeniz'de ortaya çıkan askerî ve siyasî durum, kısa ve uzun vadede çeşitli sonuçlar doğurmuştur. Temel hususiyetleri muhtelif çalışmalarda ortaya konan bu sonuçların Toskana Grandukalığını ilgilendiren kısmı ise daha trajiktir. Aslında Akdeniz'deki güç dengelerinde ve Batılı devletler arasında sağlam bir pozisyon temin etmek isteyen I. Cosimo'nun tüm planları sonuçsuz kalmıştır. İnebahtı sonrasında yaşanan gelişmelerle birlikte Toskana Grandukasının elinde artık sadece

34 Bostan, a.g.m., s. 288.

35 Barbero, a.g.e., s. 616, 620.

36 Antlaşma metninde şöyle denmektedir: “*Capitulazione delle Galere con Papa Gregorio; Capitulatione tra la S. ta di N. Signore Gregorio XIII a nome suo proprio et de la S.ta Apostolica et il Serenissimo Gran Duca di Toscana per la condotta de li XII galere di S. Altezza al servizio et stipendio di S. S. ta per l'effetto de la lega contra il Turco...Roma Julij MDLXXII, Gregorio XIII*”. ASFi, MM 23, Ins. 30, c. I.

37 Sergio Camerani, “Contributo alla Storia dei Trattati Commerciali fra la Toscana e i Turchi”, *Archivio Storico Italiano*, Anno XCVII, n. 371/III (1939), s. 85-89.

iki seçenek vardı; Osmanlılar ile barış tesis ederek Doğu Akdeniz ticaretine yeniden dâhil olmak veya Osmanlı karşıtı korsanlık faaliyetlerine katılmak. I. Cosimo'nun ölümünden sonra yerine geçen oğlu ilk olarak barış seçeneğini denedi. Ancak bu girişim, yukarıda kısaca bahsedildiği üzere, gerek 1565'de gerekse 1571'de Osmanlılara karşı aktif olarak savaşa iştirak eden Santo Stefano Tarikatı'nın varlığı nedeniyle başarısız olunca, ikinci seçenek hayata geçirildi. İnebahtı'nın Akdeniz tarihindeki en önemli sonuçlarından bir tanesi olan korsan savaşları döneminde, tarikat filosu da Osmanlılara karşı etkili bir şekilde yerini aldı.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

Arşiv Kaynakları

Archivio di Stato di Firenze (ASFi)

Mediceo del Principato (MdP), 470A, 518, 526, 529/A.

Miscellanea Medicea (MM), 23, Inserta 30, c. I.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Mühimme Defteri (MD), 12.

Kaynak Eserler

Catena, Girolamo, *Vita del gloriosissimo papa Pio V*, Roma 1587.

Guglielmotti, P. Alberto, *Marcantonio Colonna alla battaglia di Lepanto*, Firenze 1862.

Kâtib Çelebi, *Tuhfetü'l-Kibâr fî Esfâri'l-Bihâr*, haz. İdris Bostan, Ankara 2008.

Manfroni, Camillo, *La marina militare del Granducato Mediceo: Parte I: La marina da guerra di Cosimo I*, Roma 1895.

Araştırma Eserler

Aglietti, Marcella, "La partecipazione delle galere Toscane alla battaglia di Lepanto (1571)", *Toscana e Spagna nell'età moderna e contemporanea*, Pisa 1998, s. 55-145.

Angiolini, Franco, *I Cavalieri e Il Principe: L'Ordine di Santo Stefano e la Società Toscana in Età Moderna*, EDIFIR, Firenze 1996.

- Arı, Bülent, *Akdeniz'de İki Süper Gücün Hâkimiyet Mücadelesi: İspanya ve Osmanlı, Kıbrıs Fethi-İnebahtı-Armada*, Ankara 2019.
- Barbero, Alessandro, *İnebahtı: Üç İmparatorluğun Savaşı*, çev. Erdal Turan, İstanbul 2017.
- Braudel, Fernand, *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, C. II, İstanbul 1990.
- Bostan, İdris, “İnebahtı Deniz Savaşı”, *DİA*, C. XXII, s. 287-289.
- Camerani, Sergio, “Contributo alla Storia dei Trattati Commerciali fra la Toscana e i Turchi”, *Archivio Storico Italiano*, Anno XCVII, n. 371/III (1939), s. 83-101.
- Capponi, Niccolò, *Victory of the West: The Great Christian-Muslim Clash at the Battle of Lepanto*, Da Capo Press, 2007.
- Contini, Alessandra-Volpini, Paola, *Istruzioni agli ambasciatori e inviati medicei in Spagna e nell' "Italia spagnola" (1536-1648)*, I-1536-1586, Firenze 2007.
- Gemignani, Marco, “The Navies of the Medici: The Florentine Navy and Navy of the Sacred Military Order of St. Stephen, 1547-1648”, *War at Sea in the Middle Ages and the Renaissance*, ed. John B. Hattendorf and Richard W. Unger, Woodbridge 2003, s. 169-186.
- Guarnieri, Gino, *I Cavalieri di Santo Stefano*, Pisa 1960.
- Hess, Andrew, *Unutulmuş Sınırlar: 16. Yüzyıl Akdeniz 'inde Osmanlı-İspanya Mücadelesi*, çev. Özgür Kolçak, İstanbul 2010.
- Monga, Luigi, *The Journal of Aurelio Scetti: A Florentine Galley Slave at Lepanto (1565-1577)*, Arizona Center for Medieval and Renaissance Studies, 2004.
- Stagno, Laura-Llopis, Borja Franco (eds.), *Lepanto and Beyond: Images of Religious Alterity from Genoa and the Christian Mediterranean*, Leuven University Press, 2021.
- Scorza, Rick, “Vasari's Lepanto Frescoes: Apparati, Medals, Prints and the Celebration of Victory”, *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, Vol. 75 (2012), s. 141-200.
- Tabakoğlu, Hüseyin Serdar, *Akdeniz'de Savaş: Osmanlı-İspanya Mücadelesi*, İstanbul 2019.
- Tosi, Mario, *La Società Romana dalla feudalità al patriziato (1816-1853)*, Roma 1968.

